

Рис. 1. Моделі та форми ефективного використання персоналу підприємств

За нинішньої економічної ситуації рівень ефективності використання персоналу на багатьох вітчизняних підприємствах значно знизився, що проявилось у збільшенні чисельності безробітних. Визначившись з критеріями ефективності використання персоналу та її показниками, нами окреслено основні чинники ефективного управління персоналом на підприємстві. Через те важливість подальших досліджень у даному напрямі полягає у перспективах, які стосуються визначення дієвих методів господарювання щодо забезпечення більш ефективного використання персоналу підприємства.

Література

1. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом. – К.: Кондор. 2003. – 296 с.
2. Менеджмент персоналу / В.М. Данюк, В.М. Петюх, С.О. Цимбалюк та ін.; За заг. ред. В.М. Данюка, В.М. Петюха. – К.: КНЕУ, 2004. – 398 с.
3. Качан Є.П., Шушпанов Д.Г. Управління трудовими ресурсами. – К.: Видавничий Дім «Юридична книга», 2005. – 358 с.
4. Нижник В.М. Затрати і результати праці в транзитивній економіці (проблеми теорії та практики). – Хмельницький: Поділля, 2000. – 359 с.

Надійшла 24.05.2009

УДК 330

Р. Л. ЦЕБЕНЬ

Хмельницький національний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В ЕНЕРГОПОСТАЧАЛЬНИХ КОМПАНІЯХ УКРАЇНИ

В статті розглянуто особливості документального оформлення господарських операцій з основними засобами енергопостачальних компаній України. Запропоновано напрямки модифікації типових форм первинного обліку. Розроблено форми для господарських операцій, які не охоплені типовими формами.

The features of documentary registration of economic operations with basic facilities of energy supplying companies in Ukraine are considered in the article. Directions of modification of typical forms of primary account are offered. Forms for economic operations, which are not typical, are developed in the article.

Актуальність теми дослідження. Для ефективного функціонування будь-якої ланки ринкової економіки необхідно щоб учасники, які приймають рішення, мали об'єктивну інформацію про активи,

зобов'язання, власний капітал, фінансовий стан, результати діяльності, а також про процеси їх формування як на власному підприємстві, так і в партнерів на підставі попередніх даних. Таку інформацію надає система бухгалтерського обліку, яка здійснює процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам. Важливою функцією бухгалтерського обліку є задоволення інформаційних потреб, тому інформація яка формується у системі бухгалтерського обліку, має бути обґрунтованою, повною, своєчасною.

Первинні документи є письмовим свідченням, що фіксують та підтверджують господарські операції. Вони повинні складатися у момент проведення кожної господарської операції, а якщо це неможливо, то безпосередньо після її завершення.

Первинні документи повинні містити всю інформацію, що стосується обліку основних засобів, а саме, дані про їх надходження і вибуття, місцезнаходження, стан збереження, амортизацію, переоцінку, зменшення (відновлення) корисності. При цьому якісні характеристики інформації, що міститься в первинних документах, повинні задовольняти вимогам та потребам усіх користувачів: як внутрішніх (управлінський персонал підприємства), так і зовнішніх (власники, аудиторів та інші користувачі). Тому в сучасних умовах питання форми та змісту первинних документів набуває особливого значення і є актуальним.

Аналіз публікацій з досліджуваної роботи. Проблеми обліку основних засобів на підприємствах різних форм власності викликають значний інтерес у вітчизняних науковців. Проблеми документального оформлення обліку основних засобів висвітлювалися в працях А.Белоусова, М.І.Бондара, М.М.Зюкової, С.В.Хоми, М.В.Півторака, О.Ю.Омельченко, В.П.Карєва та ін. Незважаючи на те, що дослідження цих вчених мають і галузеву спрямованість, питання документального оформлення господарських операцій з основними засобами не є достатньо висвітленими.

Постановка завдання. Метою статті є розробка рекомендацій щодо удосконалення первинного обліку основних засобів енергопостачальних компаній з урахуванням специфіки галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова звітність складається по закінченні кожного звітного періоду, тому протягом кожного звітного періоду облікова система повинна збирати та обробляти економічну інформацію про всі господарські операції, які мають місце на підприємстві. Збір та обробку облікової інформації називають циклом обробки облікової інформації, оскільки цей процес повторюється з новими даними кожного облікового періоду. В циклі обробки облікової інформації виділяють декілька фаз, починаючи з факту здійснення господарської операції, обробки інформації в обліковій системі протягом облікового періоду, до кінцевої фази – складання фінансових звітів.

В. Сопко, О. Сопко виділяють три фази обробки облікової інформації:

- 1) первинне спостереження – виявлення господарських фактів;
- 2) вторинне спостереження – дослідження стану, зміни стану кожного господарського факту;
- 3) третинне спостереження – узагальнення господарських фактів за принципом двоїстості [1, с.

65].

Початковим етапом циклу обробки облікової інформації є збір первісної інформації щодо кожної господарської операції, що має вплив на підприємство. Дана економічна інформація збирається постійно протягом усього облікового періоду. У кожному випадку факт первинного спостереження має бути зафіксований на матеріальному носії, що знаходить своє відображення в первинних документах, які містять всі необхідні дані щодо здійсненої операції.

Типові форми первинних документів затверджуються наказами Міністерства статистики України, а спеціалізовані форми – іншими Міністерствами та відомствами України. Первинна облікова документація про наявність, склад та інші операції, що здійснюються з основними засобами, затверджена наказом Мінстату України від 29.12.95 р. №352 “Про затвердження типових форм первинного обліку” [2].

Згідно з даним наказом первинний облік наявності та руху основних засобів забезпечується такими типовими формами документів:

- 1) ОЗ-1 "Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів";
- 2) ОЗ-2 "Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів";
- 3) ОЗ-3 "Акт списання основних засобів";
- 4) ОЗ-4 "Акт списання автотранспортних засобів";
- 5) ОЗ-5 "Акт про встановлення, пуск та демонтаж будівельних машин";
- 6) ОЗ-6 "Інвентарна картка обліку основних засобів";
- 7) ОЗ-7 "Опис інвентарних карток по обліку основних засобів";
- 8) ОЗ-8 "Картка обліку руху основних засобів";
- 9) ОЗ-9 “Інвентарний опис основних засобів”.

Первинні документи є підставою для записів в регістрах бухгалтерського обліку та відображення фактів здійснення господарських операцій в фінансовому та податковому обліку. Кожна типова форма використовується відповідно до здійснюваних господарських операцій. Необхідно відмітити, що форми первинних документів щодо основних засобів були затверджені ще в 1995 році, тобто до реформування

бухгалтерського обліку на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. В сучасних умовах господарювання енергопостачальні компанії деякі реквізити зазначених форм не використовують, а деякі необхідні реквізити в них відсутні (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика типових форм первинного обліку основних засобів

Назва типової форми	Реквізити, які не використовуються	Реквізити, якими рекомендується доповнити
ОЗ-1 “Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів”	- “код рахунка та об’єкта аналітичного обліку (для віднесення амортизаційних відрахувань)” - “код норми амортизаційних відрахувань” - “поправочний коефіцієнт” - “норма амортизаційних відрахувань на капітальний ремонт”	- група основних фондів
ОЗ-3 “Акт на списання основних засобів”	- “код рахунка та об’єкта аналітичного обліку (для віднесення амортизаційних відрахувань)” - “код норми амортизаційних відрахувань”	- група основних фондів
	- “норма амортизаційних відрахувань на капітальний ремонт”	
ОЗ-4 “Акт на списання автотранспортних засобів”	- “код рахунка та об’єкта аналітичного обліку (для віднесення амортизаційних відрахувань)” - “код норми амортизаційних відрахувань” - “норма амортизаційних відрахувань на капітальний ремонт”	-
ОЗ-6 “Інвентарна картка обліку основних засобів”	- “код норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення”; - “код норми амортизаційних відрахувань на капітальний ремонт”; - “норма амортизаційних відрахувань на капітальний ремонт”; - “поправочний коефіцієнт”	- “ліквідаційна вартість”; - “строк корисного використання”; - “вартість, що амортизується” - “переоцінена вартість”; - “інформація про зменшення (відновлення) корисності” - група податкового обліку

Підприємства повинні самостійно здійснювати модифікацію типових форм первинного обліку до потреб управління.

В енергопостачальних компаніях обліковуються специфічні об’єкти, які складаються з частин, що мають різний строк корисного використання. Прикладом таких об’єктів є лінії електропередачі різної потужності.

Лінія електропередачі – це споруда, що складається з проводів та кабелів, ізоляційних елементів, утриманих конструкцій та інших допоміжних пристроїв і призначена для передавання електричної енергії між двома пунктами енергосистеми з можливим проміжним відбором [3]. Даний об’єкт складається з окремих ділянок – ліній, які є відхідними від трансформаторних підстанцій напругою 6-20/0,4 кВ. Строк корисного використання кожної ділянки на поточну дату є різним. На це впливають різні роки введення в експлуатацію окремих ділянок, проведені ремонтні роботи, природнокліматичні умови.

Досить часто в бухгалтерському обліку енергопостачальних компаній взагалі відсутня інформація про ділянки ліній електропередачі, а саме, їх кількість, довжину, найменування, дані про первісну, залишкову вартість, суму нарахованого зносу по кожній ділянці, строк корисного використання, натомість є інформація про повітряну лінію в цілому. Це є негативним моментом, оскільки така інформація потрібна внутрішнім користувачам для прийняття управлінських рішень.

Окремі ділянки ліній електропередачі мають ознаки окремого інвентарного об’єкта основних засобів. Але, незважаючи на це, вважаємо недоцільним виділяти в окремий інвентарний об’єкт кожен ділянку ліній електропередачі, адже такий крок призведе до нагромодження в бухгалтерському обліку зайвої інформації, яку буде важко впорядкувати.

Пропонується інформацію по лініях електропередачі накопичувати в запропонованому додатку до

інвентарної картки обліку основних засобів, форма якого наведена на рис. 1.

Додаток
До інвентарної картки № _____

(найменування основного об'єкта)

Інвентарний номер _____

Характеристики складових частин об'єкта

№ п/п	Найменування	Дата введення в експлуатацію	Кількісна характеристика (довжина, потужність тощо)	Строк корисного використання	Первісна вартість, грн.	Примітка

Рис. 1. Додаток до інвентарної картки обліку основних засобів

Енергопостачальні компанії досить часто одержують безоплатно об'єкти електричних мереж як спеціалізовані експлуатуючі підприємства відповідно до рішень місцевих органів влади. Вартість таких об'єктів згідно з Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» не включається до складу валового доходу.

Передачу таких об'єктів у власність енергопостачальної компанії оформляється за допомогою акта приймання-передачі, але форма такого акту не встановлена жодним законодавчим документом. Використання акту приймання-передачі довільної форми ускладнює взяття на облік електричних мереж в енергопостачальних компаніях, оскільки на підприємствах, що передають і приймають основні засоби, як правило, відрізняються методики їх обліку. Нами пропонується форма акту приймання-передачі електричних мереж (рис. 2).

АКТ
приймання-передачі електричних мереж

На підставі рішення _____
(орган виконавчої влади)

_____ передає, а _____ приймає
(назва організації) (назва організації)

Об'єкти електричних мереж згідно з переліком:

№ п/п	Назва об'єкта		Технічна характеристика (довжина, потужність)	Строк корисного використання, років	Справедлива вартість, грн.
	Загальна назва	У т.ч. перелік компонентів			

Здав: _____ Приняв: _____

Рис. 2. Форма акту приймання-передачі об'єктів електричних мереж

В запропонованому первинному документі об'єкти електричних мереж відобразатимуться на засадах формування об'єкта основних засобів в бухгалтерському обліку енергопостачальної компанії.

Висновки. В ході проведеного дослідження визначено напрямки модифікації типових форм первинного обліку основних засобів. Розроблено форми облікових документів, які враховують специфіку формування інвентарного об'єкта для об'єктів електричних мереж енергопостачальних компаній України.

Література

1. Сопко В.В., Сопко О.В. Бухгалтерський облік: Основи теорії та концептуальні засади побудови: Навч.-метод. посібник. – К.: Знання України, 2003. – 231 с.
2. Наказ Міністерства статистики України від 29.12.1995 року № 352 “Про затвердження типових форм первинного обліку” // Бухгалтерія. Збірник систематизованого законодавства. – 2007. – № 2. – С. 86 – 95.

3. Методичні вказівки з обліку та аналізу в енергосистемах технічного стану розподільних мереж напругою 0,38-20 кВ з повітряними лініями електропередачі. – К.: ОЕП «ГРІФРЕ». – 2005. – 91 с.

Надійшла 17.05.2009

УДК 658.5

О. А. КУРНОСОВА, Е. В. ПАХОМОВА
Автомобильно-дорожный институт ГВУЗ «ДонНТУ»

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ БЕНЧМАРКИНГА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ

У роботі узагальнені теоретичні положення управління ефективністю підприємств на основі бенчмаркінгу. Розкриті сутність, роль та основні переваги використання методу в процесі удосконалення бізнесу вітчизняних підприємств.

The theoretical positions of management of enterprises' efficiency on the basis of benchmarking are generalized in this paper. Essence, role and basic advantages of the use of method in the process of improvement of domestic enterprises' business are exposed in the article.

В условиях кризиса обостряется проблема необходимости качественного реформирования подходов к организации деятельности отечественных предприятий, ориентированных на обеспечение устойчивого развития национальной экономики. В сложившихся обстоятельствах актуально применение новых методов управления, способных обеспечить непрерывное обновление технической и технологической базы производства, освоение и выпуск новой конкурентоспособной продукции, проникновение и сохранение позиций отечественных производителей на мировых рынках товаров и услуг. Бенчмаркинг, который позволяет рассмотреть резервы повышения качества продукции с позиций социально-экономической теории качества, является перспективным методом управления эффективностью на отечественных предприятиях.

Основоположником концепции бенчмаркинга считают М. Заири [1]. Дальнейшее развитие метод получил в трудах таких авторитетных зарубежных ученых, как: Харрингтон Х. Дж., Харрингтон Дж. С. [2], Рейдер Р. [3], Кермалли С. [4], Ван Юй [5] и др. Результативность применения данного метода управления в зарубежной практике обуславливает пристальное внимание ученых России и Украины. Так, теоретические положения бенчмаркинга и анализ возможностей его применения на предприятиях постсоветских стран рассмотрены в трудах Б.Л. Кузнецова, М.М. Шарамко [6], Н.В. Владимцева, И.А. Елшиной [7], А.Г. Гончарука [80].

Одновременно с этим, работы украинских авторов, посвященные проблемам внедрения бенчмаркинга как эффективного метода управления, практически отсутствуют, либо недостаточно полно раскрывают сущность проблематики и основываются, преимущественно, на рассмотрении позиций зарубежных экономистов, часто его путают и отождествляют с конкурентной разведкой. В связи с этим, **цель работы** – обобщить теоретические основы и положения, которые обосновывают необходимость применения бенчмаркинга в Украине.

Бенчмаркинг (Benchmarking) давно завоевал к себе симпатию и успешно используется в практике японских, американских, западноевропейских и скандинавских бизнесменов и ученых. В том виде, каким бенчмаркинг известен сейчас, он был разработан в США в семидесятых годах, но его основные концепции были известны значительно раньше. Временем рождения бенчмаркинга считают конец 1950-х гг., когда специалисты японских компаний посещали западноевропейские и американские предприятия для изучения их идей, технологий и ноу-хау в области производства [1].

Термин «бенчмаркинг» произошел от английского слова benchmark и имеет множество трактовок. Одни считают его продуктом эволюционного развития концепции конкурентоспособности, другие — программой по улучшению качества, третьи же причисляют его к экзотическим продуктам японской бизнес-практики. Харрингтон Х. определяет бенчмаркинг как «...стандарт, или эталон, с помощью которого можно измерить, или оценить уровень какой-либо подсистемы организации, то есть это способ определения, понимания и развития наилучших продуктов, услуг, дизайна, оборудования, процессов и практик с целью улучшения реальной эффективности организации» [2]. В наиболее простой и ясной форме, по мнению американского ученого, бенчмаркинг можно определить как процесс нахождения и изучения самых лучших из известных методов ведения бизнеса. В широком понимании benchmark – это нечто, обладающее определенным количеством, качеством и способностью быть использованным как эталон при сравнении с другими предметами. Бенчмаркинг представляет собой систематическую деятельность, направленную на поиск, оценку и учебу на лучших примерах ведения бизнеса. Целью бенчмаркинга является нахождение лучшего способа управления и ведения дел, а так же найти ответ на вопрос «как сделать это лучше?».

Впервые этот метод был разработан в 1972 г. для оценки эффективности бизнеса Институтом стратегического планирования в Кембридже (США). Целенаправленно использовать бенчмаркинг начала компания Rank Херох в момент тяжелейшего кризиса в 1979 г. для анализа затрат и качества собственных